

Карпова Д. М.

Національний університет «Одеська морська академія»

АНГЛІЙСЬКА МОВА В УЕЛЬСІ (ПРОСОДИЧНИЙ АСПЕКТ)

Мовна ситуація в Уельсі має низку особливостей, які є загальними для кельтських регіонів Британських островів. Ці особливості пов'язані, по-перше, з історією захоплення Англією кельтських територій і з поступовим поширенням англійської мови і культури серед споконвічно кельтського населення; по-друге, зі зміною останнім часом настроїв у суспільстві й боротьбою жителів регіонів за визнання їх національної ідентичності, що у свою чергу, виражається у відродженні кельтських мов. З точки зору лінгвістики, історичні події, як уже раніше було відзначено, на мовному рівні виражаються в тенденції до підвищеної нормативності, а також в інтерференції з кельтським субстратом.

Валлійська мова у своєму історичному розвитку зазнала мінімальних змін, незважаючи на безпосередню близькість густонаселених міст Англії. Валлійська мова перебуває в унікальному становищі, будучи наразі найстаршим розмовним діалектом в Об'єднаному Королівстві й, таким чином, прикладом рідної мови Великої Британії, яка належить періоду доримського, германського або норманського вторгнень.

Відповідно до мети та завдань дослідження було проведено аналіз частотності використання основних видів шкал та термінальних тонів в мовленні мешканців Уельсу. Під час дослідження було встановлено превалювання спадної ступінчатої, рівної, однонаголошеної та змінної видів шкал. Найбільший відсоток уживання спадної та рівної шкал характеризує мовлення чоловічої групи інформантів, а найбільший відсоток змінної шкали – мовлення жіночої групи.

Ключові слова: Уельс, кельтський, національна ідентичність, валлійська, шкала, термінальний тон.

Постановка проблеми.

Вивчення соціолінгвістичної ситуації в Уельсі показує, що вимовна норма зберігає свій престижний над діалектний статус, але використовує регіональні варіанти мови й місцеві акценти.

Як відмічають дослідники [6; 7], мовна ситуація в Уельсі має низку особливостей, які пов'язані як з історичними подіями на території Уельсу, що привели до розповсюдження англійської мови і культури серед кельтського населення, так і з підйомом національної самосвідомості та боротьбою за національну ідентичність, що посилилась останнім часом. На лінгвістичному рівні ці події виражаються в тенденції до підвищення нормативності й інтерференції з кельтськими мовами, зокрема з валлійською [4].

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Валлійська мова у своєму історичному розвитку зазнала мінімальних змін, незважаючи на безпосередню близькість густонаселених міст Англії. Валлійська мова перебуває в унікальному становищі, будучи наразі найстаршим розмовним діалектом в Об'єднаному Королівстві й, таким чином, прикладом рідної мови Великої Британії, яка належить періоду доримського, германського або норманського вторгнень [2].

За даними перепису 2011 року, 583 000 людей, або 20 % населення Уельсу, володіють валлійською (порівняно з 20,8% в 2001-у); при цьому перепис свідчить, що 25% мешканців Уельсу народилися за його межами. Чисельність носіїв валлійської мови в інших частинах Великої Британії точно не відома, але їх кількість порівняно більша в основних містах і уздовж кордону Англії з Уельсом.

Офіційно Уельс став частиною Англійського королівства, а валлійці перейшли в розряд британських підданих, англійська мова стала поступово поширюватись по всьому регіону. Двомовність, однак, була в значній мірі обмежена рамками великих прикордонних міст і прибережних сіл, де у сфері торгівлі та адміністративного керування існували економічні контакти з англійцями. Вивчення англійської поступово стало необхідністю для населення південно-східного Уельсу, оскільки володіння англійською мовою сприяло досягненню більш високого становища в суспільстві. Валлійська мова поступово замішувалась англійською. Англія проводила тверду політику щодо викорінення споконвічної мови Уельсу [3].

Зменшення кількості носіїв валлійської мови у ХХ ст. було викликано поширенням британських ЗМІ, введенням обов'язкової освіти англійською мовою, будівництвом автошляхів і залізниць, що зв'язали південні валлійські міста з великими англійськими центрами, а також із припливом післявоєнної імміграції. Популярність валлійської мови почала зменшуватись на користь більш комерційно життєздатної англійської мови. Мовна і культурна відокремленість сільських регіонів північного Уельсу, однак, зберігалася протягом тривалого часу [3].

Однак, валлійська мова, перебуваючи у стані загального спаду, залишається невід'ємною частиною суспільного життя і, як наслідок, проявляється в мовленні мешканців Уельсу і її вплив на англійську мову (особливо на її фонетичну систему) дуже великий [автореф. карповой].

Метою пропонованого дослідження є аналіз мелодійної складової просодичного портрету мешканців Уельсу.

Основне **завдання** полягає у виявленні частотності шкал та термінальних тонів, які варіюють під впливом гендерного та регіонального факторів.

Як перша мова валлійська є найпоширенішою переважно на сільській півночі Уельсу, передусім в Гуїнеті, Денбіширі, острові Англесі, Жоліхері, Північному Пембрукширі, людей, які гарно говорять валлійською, можна зустріти по всьому Уельсу. При цьому вона майже не використовується у великих містах на півдні, де мешканці визначають себе як валлійці, але не говорять валлійською.

Матеріалом дослідження слугували фрагменти квазіспонтанного монологічного мовлення інфор-

мантів, які мешкають на півночі Уельсу (зокрема на острові Англесі, в містечку Холіхед). В цих регіонах англійська мова перебуває під впливом валлійської, отже дослідити цей вплив на мелодійному рівні просодичної системи і є нашим завданням.

Виклад основного матеріалу.

На першому етапі аналізу визначався напрямок руху термінального тону, а також основні види шкал і частотність їх використання в мовленні мешканців зазначеного регіону Уельсу. Отримані результати аналізувалися з урахуванням гендерної приналежності мовців.

Наведені нижче дані демонструють, що в цілому номенклатура шкал у мовленні мешканців острова Англесі та міста Холіхед збігається з базовими видами шкал, зафіксованими в мовленні британців, а саме: спадна, рівна, змінна, однонаголошена.

Результати дослідження довели, що в мовленні мешканців Уельсу можна виявити як загальноанглійські мелодійні характеристики оформлення передтермінальної частини інтонаційного контуру, так і специфічні характеристики, що є маркерами регіональної належності.

Розглянемо частотність уживання основних видів шкал, а саме спадної, рівної, змінної та однонаголошеної, враховуючи гендерну належність мовців (рис. 1).

Наведені результати аналізу вказують на перевагу спадної і рівної шкал у порівнянні з іншими її видами (середні показники – 30,5 % і 34,5 % відповідно). Високий відсоток їх використання пояснюється дуже нейтральним емоційним забарвленням і монологічним характером досліджуваних мовленнєвих відрізків. Змінна шкала

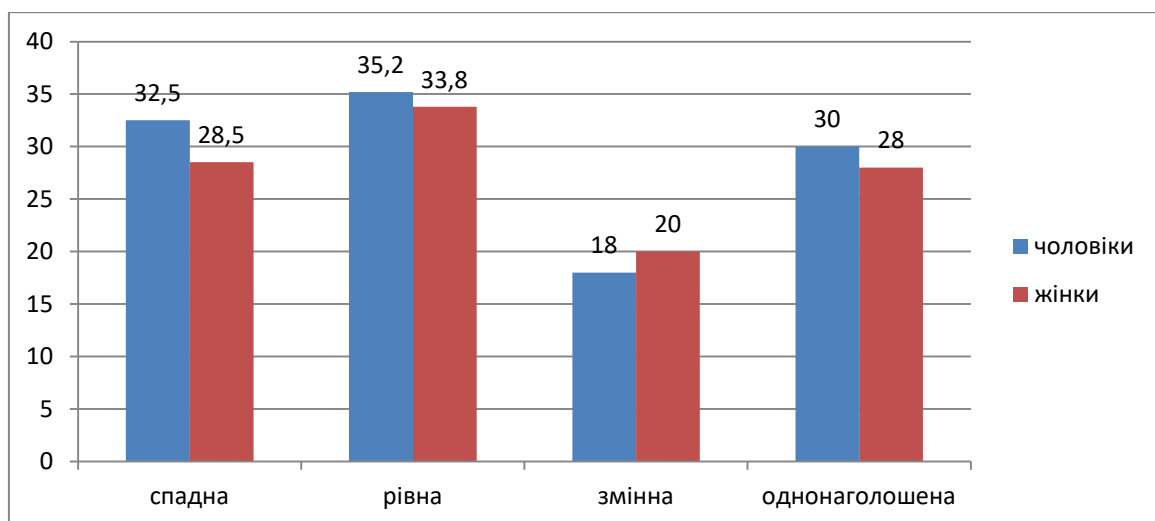

Рис. 1. Частотність вживання основних видів шкал. Гендерна диференціація

посідає четверте місце за частотністю використання (19%). Третє місце займає одно наголошена шкала (середній відсоток вживання 29%).

Наведена гістограма також демонструє гендерну диференціацію в мовленні мешканців північного Уельсу. Так, мовлення чоловіків і жінок відрізняється найбільшим відсотком вживання рівної шкали (32,5% і 33,8% відповідно). Найбільш уживаними є змінна шкала як в жіночому (20%), так і в чоловічому мовленні (18%), та одно наголошена (30% і 28%). Наведемо приклад використання однаголошеної шкали в мовленні мешканця острова Англесі.

Односинтагмена шкала вказує на дуже переривчастий, емоційно нейтральний характер мовлення.

Результати аналізу перед термінальної частини фрази показали, що в мовленні мешканців північ-

них регіонів Уельсу емоційно забарвлені шкали менш розповсюджені і загальний відсоток їхнього вживання складає 3,5%.

Зіставлення результатів вживання спадної, рівної, одно наголошеної та змінної шкал в мовленні інформантів з двох північних місцевостей Уельсу не виявило розбіжностей. У мовленні мешканців з острова Англесі відсоток вживання одно наголошеної і спадної шкал на 5% частотніший, ніж в мовленні інформантів з Холіхеда.

Наведемо інтонограму (рис. 3), яка відображує тональні зміни у фразі мешканки острова Англесі, яка розповідає про своє життя в дитинстві.

Наведена фраза складається з трьох синтагм: 1) перша синтагма складається з високого передтакту, рівної шкали та рівного термінального тону; 2) друга синтагма характеризується високим першим наголошеним складом і спадним терміналь-

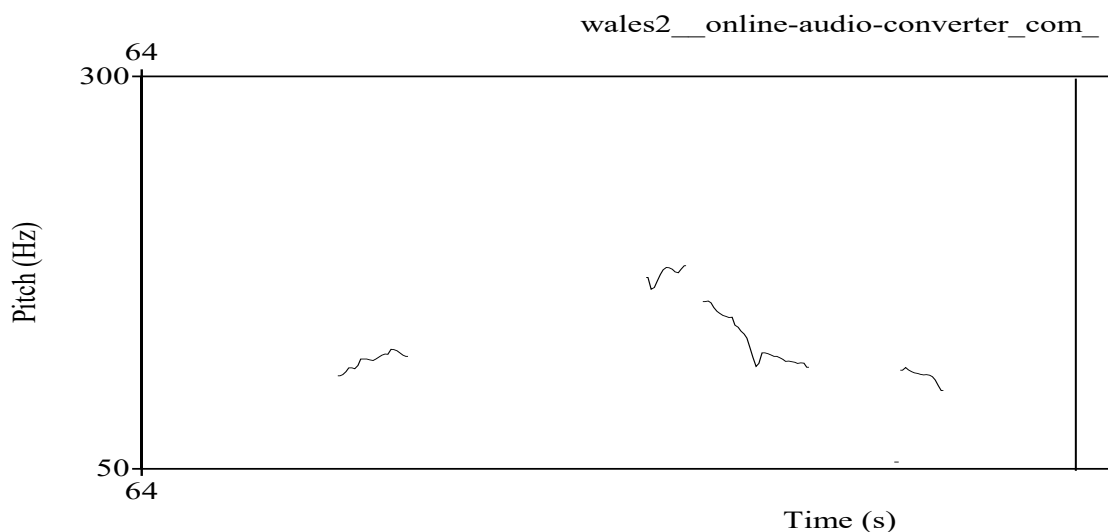

Рис. 2. Інтонограма фрази: *Mm...that was the most strange thing that....* (чоловік, 33 роки)

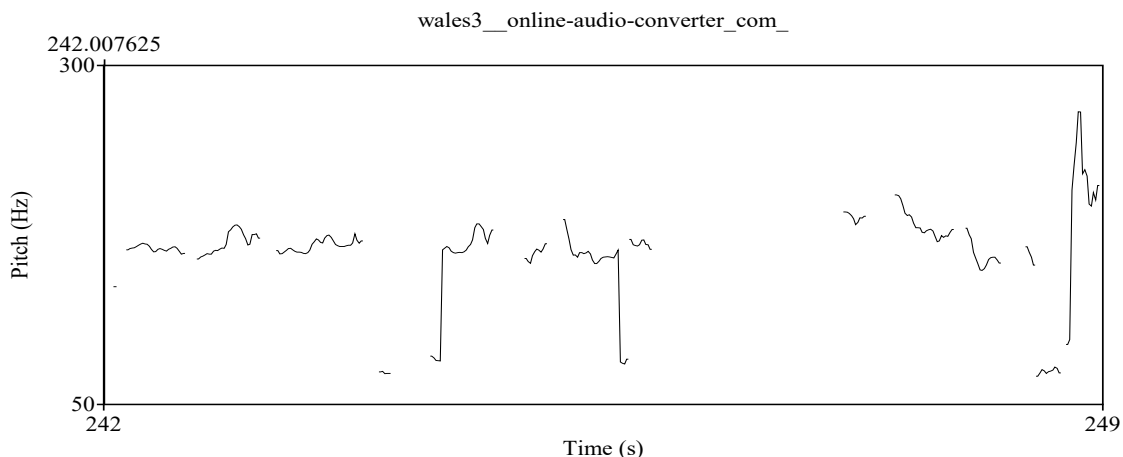

Рис. 3. Інтонограма фрази *I've lived here all my life, was born here, and will die here.*

ним тоном; 3) третя синтагма становить собою спадну східчасту шкалу та високий висхідно-спадний термінальний тон. Комбінація скандентної та спадної шкал є рекурентною у мовленні мешканців півночі Уельсу, а отже, є загальноваллійською мелодійною характеристикою [1].

Наступним етапом було проведення аналізу частотності використання простих та складних термінальних тонів.

До основних термінальних тонів, представлених у мовленні мешканців північних регіонів Уельсу, належать: прості термінальні тони (спадний, висхідний, рівний) та складні термінальні тони (спадно-висхідний, висхідно-спадний). Отримані результати наведені на рисунку 4.

Аналізуючи отримані результати можна констатувати, що висхідний та висхідно-спадний термінальні тони є найбільш рекурентними в мовленні інформантів з півночі Уельсу (середньо групове значення – 26% та 24,5%). Третє місце займає спадний термінальний тон (20,5%). Рівний та спадно-висхідний термінальні тони є найменш рекурентними.

Наявність великої кількості висхідних та висхідно-спадних термінальних тонів у мовленні всіх інформантів свідчить насамперед про те, що ця тенденція є загальноваллійською, оскільки в наших попередніх дослідженнях ми вже отримували подібні результати [1]. Висока частотність вживання висхідного та висхідно-спадного тонів свідчить про емоційну забарвленість мовлення досліджуваних інформантів.

Цю особливість валлійської інтонації було відзначено ранніми британськими вченими, що займалися дослідженням інтонації на Британських островах. Так, Р. Уолтерс пояснює рекурентність висхідного тону впливом валлійського ритму, а також більшою інтенсивністю і висотним рівнем фінальних складів.

Дж. Уеллс відзначає частотність використання висхідно-спадного тону в тих випадках, коли в Received Pronunciation (RP) уживання спадного тону є більш звичним [8, с. 392]. На думку дослідника це створює враження «throwing into inexplicable prominence» на наступний за ядровий склад. Алан Краттенден, аналізуючи частотність уживання висхідно-спадних і висхідно-рівних тонів, пояснює цю особливість історичними фактами, а саме кельтським впливом на вимовну та інтонаційну систему валлійської англійської [5, с. 141].

Аналіз гендерної диференціації вживання термінальних тонів свідчить про те, що в жіночому мовленні превалюють висхідний та висхідно-спадний термінальні тони (27,0% та 25,9% відповідно). У чоловічому мовленні відсоток вживання цих шкал складає 25% та 23,2%.

За кількістю вживання рівного та спадно-висхідного тонів домінує чоловіче мовлення (14,5% та 9,6% відповідно). Отже жіноче мовлення більш емоційно забарвлено, ніж чоловіче.

Висновки.

Мелодика, як один із промінантних інтонаційних засобів, які беруть участь у просодичному

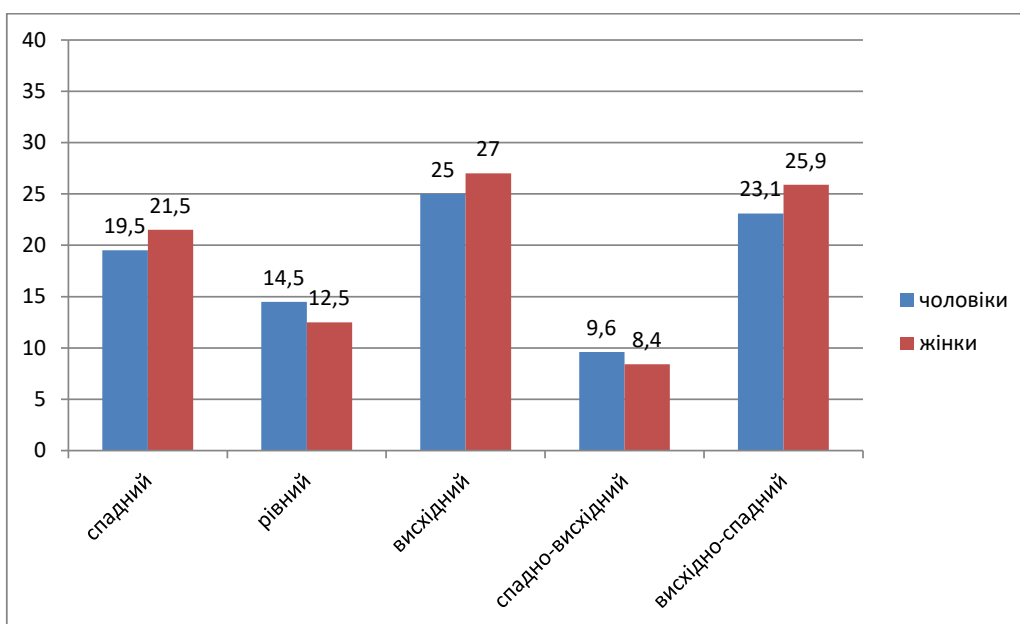

Рис. 4. Частотність вживання термінальних тонів.

оформленні валлійського варіанта англійської мови, досліджувалася на предмет виявлення відмінностей у функціонуванні передтермінальної частини інтонаційного контуру (шкали) і ядрового тону.

Під час дослідження було встановлено превалювання *спадної ступінчатої, рівної, однонаголошеної та змінної* видів шкал. Найбільший відсоток уживання спадної та рівної шкал характеризує мовлення чоловічої групи інформантів, а найбільший відсоток змінної шкали – мовлення жіночої групи (20%).

Найбільш яскравою рисою мовленнєвого портрету валлійців є висока частотність уживання висхідного та висхідно-спадного термінальних тонів, відсоток використання яких перевищує кількість спадних тонів. Третю позицію за частотністю вживання посідають спадні термінальні тони, що локалізуються як у фінальних, так і нефінальних синтагмах. Подібна дистрибуція ядерних тонів пов'язана з факторами історичного характеру, а саме: кельтським впливом на інтонаційну систему валлійського варіанта англійської мови.

Список літератури:

1. Карпова Д. М. Фонетичні характеристики регіонального мовлення носіїв валлійського варіанта англійської мови (інструментально-фонетичне дослідження) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Одеса, 2017. 25 с.
2. Федорова Л. Л. Типология речевого воздействия и его место в структуре общения. *Вопросы языкознания*. 1991. №6.
3. Федотова М. В. Мелодическая структура восходяще-нисходящего тона как маркер валлийского акцента в английском языке. *Вестник Московского государственного лингвистического университета*. Серия "Социофонетика звучащей речи". М., 2011. Вып. 1 (607). С. 233-244.
4. Шевченко Т. И. Коммуникативные функции социальной вариативности интонации (экспериментально-теоретическое исследование на материале английского языка) : автореф. дисс. ... докт. філол. наук : 10.02.04. М., 1990. – 48 с.
5. Cruttenden A. *Gimson's Pronunciation of English*. 7th ed. London: Hodder Education, 2008. 362 p.
6. Kachru B. B. Standards, Codification and Sociolinguistic Realism: The English Language in the Outer Circle. *English in the World*. Cambridge : Cambridge University Press, 1985. P. 11-36.
7. Stewart W. An outline of linguistic typology for describing multilingualism. *Study of the role of second language in Asia, Africa and Latin America*. – Washington, 1962.
8. Wells J. C. *Accents of English*. Part 1, 2. Cambridge, London, New York: Cambridge University Press, 1982. 465 p.

Karpova D. M. ENGLISH IN WALES (PROSODIC ASPECT)

Language situation in wales is characterized by some peculiarities, which are general for Celtic regions of the British Isles (first of all Scotland and Ireland)/ These peculiarities are connected firstly with the history of Englands' invasion of Celtic territories and gradual expansion of English language and culture among Celtic population, since ancient times; secondly, with the recent change in the moods of the society and struggle of its citizens for the acknowledgment of their national identity, which in its turn is expressed in rebirth of Celtic languages. From the point of view of linguistics, as it was already stated, on the language level historical events are expressed in the tendency to rising normativity and also in interference with Celtic' substraite.

The Welsh language in its historical development has overcome minimal changes, in spite of being spread close to highly populated cities of England. The Welsh language occupies a unique position, being the oldest spoken dialect in the United Kingdom and thus, an example of native language of Great Britain, which belongs to preromantic, germanic or norman invasion.

According to the aim and task of investigation there was conducted an analysis of the frequent use of main Heads and terminal tones in speech behavior of the Welsh informants. During the investigation it was proved that Descending Stepping, Level Heads, High Head and Wavy Head.

The highest frequency of Stepping and Level Heads mark men speech informants, which wavy Head more common for female speech. The brightest feature of speech portrait of the Welsh population is high frequency of Rising and Rising-Falling terminal tones usage, the percentage of which exceed the use of falling tones. Falling tones thus occupy the third position and localize in final and non final sense groups. Such distribution of nuclear tones is connected with the factors of historical development, that is with Celtic influence of the intonational system the Welsh variant of English language.

Key words: *Welsh, Celtic', national identity, Wales, Head, terminal tone.*